

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce**

Charitativní a sociální práce

Urszula Lisztwanová Dis.

Tvorba projektu založení Komunitní zahrady
jako nástroje komunitní práce.

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Danihelková Ester

2017

„Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

Děkuji Ing. Danihelkové za shovívavost, trpělivost a rady, které mi poskytla při psaní mé bakalářské práci.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	7
1 Komunitní zahrada.....	9
1.1 Komunitní zahrady v zahraničí	9
1.2 Komunitní zahrady v České republice	11
1.3 Permakulturní pěstování a květinové záhony	12
2 Přínos komunitní zahrady pro uživatele DPS	15
2.1 Generační spolužití.....	15
2.2 Komunita.....	16
2.3 Komunitní práce.....	16
2.4 Cíl a východiska komunitní práce.....	17
2.5 Příklady komunitního žití seniorů.....	18
3 Příprava projektu.....	21
3.1 Základní terminologie	21
3.2 Struktura projektového řízení.....	22
3.3 Financování z fondu Evropské unie.....	24
3.4 Strukturální a investiční fondy	25
3.5 Národní operační programy	26
3.5.1 Programy přeshraniční spolupráce:	27
3.5.2 Program přeshraniční spolupráce	28
3.6 Podmínky pro získání financí.....	29
3.6.1 10 kroků jak požádat o dotaci.....	29
4 Projektové řízení projektu „Komunitní zahrada u Domu s pečovatelskou službou Bystřice“	33
4.1 Důvody tvorby projektu	34

4.2	Cíle projektu.....	35
4.3	Cílové skupiny.....	35
4.3.1	Volnočasové aktivity cílových skupin.....	36
4.4	Charakteristika lokality	37
5	Kritéria projektu	39
5.1	Aktivity v užitkové zahradě	41
5.2	Technické parametry zahrady	41
5.2.1	Plocha užitkové zahrady	41
5.2.2	Permakulturní záhon.....	42
5.3	Mobiliář	43
5.4	Položkový rozpočet	44
5.5	Kritéria realizace	46
5.5.1	Kritéria nákladů projektu užitkové komunitní zahrady	46
	Závěr	48
	Bibliografie	50
	Internetové zdroje	52
	Příloha k obrázkům	54

Úvod

Pro kvalitu života ve stáří je důležité vytvořit si program pro volný čas. Aktivita je prevencí nesoběstačnosti. Udržení a navázání nových kontaktů, společná setkávání vrstevníků i prohlubování mezigeneračních vazeb mají velký význam pro prožití kvalitního stáří. Snaha o aktivizaci seniorů však musí plně respektovat individuální možnosti a přání každého člověka. Důležité je pomoci mu nalézt motivaci pro vytváření krátkodobých i dlouhodobých cílů, posilovat jeho sebeúctu a umožnit mu prožít zážitky úspěchu. Jakákoliv aktivita, ať už sociální, psychická nebo fyzická, dává životu ve stáří smysl a pocit naplnění. (Dvořáčková, 2012, s. 27)

Cílem bakalářské práce je navrhnout projekt založení komunitní zahrady. Návrh bude předložen představitelům obce k realizaci záměru vytvoření společného komunitního místa setkávání dvou generací. Generace seniorů a dětí. Komunitní zahrada bude místem pro setkávání, volnočasové a ergoterapeutické aktivity veřejnosti, pro výuku a volnočasové aktivity dětí. Projekt bude přínosný pro sociální oblast.

Bakalářská práce se vztahuje k problematice komunitní spolupráce, mezigenerační solidarity uživatelů domu s pečovatelskou službou, školní mládeže a veřejnosti na aktivitách konaných v zahradě, především v užitkové části komunitní zahrady, která díky samotnému projektu vznikne.

Metodologie bakalářské práce se bude opírat o metodiku projektového řízení, umožňující tvorbu projektu. Metodiku přizpůsobím konkrétnímu projektu. Na základě konkrétního projektu, vymezím podmínky použití jednotlivých metodik a technik, specifikuji jejich omezení a logiku pořadí, ve kterém budou prováděny. Jednotlivé procesy v projektu mohou být velmi zjednodušeny a každý z nich má mnoho možností použití podle specifik projektu. Projekt bude realizován na základě schválení dotačního programu v rámci operačního programu Evropské unie.

Řízení projektů je řízení vymezené sady činností (tedy projektu), je to organizované úsilí s jasným časově definovaným cílem. Jeho účelem je zajistit efektivní řízení této sady činností tak, aby přinesla předpokládaný výsledek v předpokládaném čase za předpokládané náklady. Při projektovém řízení je třeba aplikovat znalosti, zkušenosti, dovednosti, činnosti, nástroje a techniky na projektu tak,

aby projekt splnil požadavky na něj kladené a dosáhl svých cílů v čase, v nákladech i potřebné kvalitě. Rozhodnutí o tom, jakou metodu pro řízení projektů zvolit, je závislé především na třech základních faktorech:

Na organizaci (druh, kultura, vyspělost, velikost, způsob řízení, ...), ve které projekt probíhá.

Na specifikaci projektu (samotný předmět a cíle, finance, harmonogram, priority, kapacity, rizika, vazba na portfolio projektů, ...)

Na projektovém manažerovi, který projekt řídí (a tedy na zkušenostech s konkrétní metodikou. (Řízení projektů[online])

V teoretické **části této práce** se budu věnovat teoretickému vymezení základních pojmů relevantních pro cíl práce. Využiji práce odborníků, abych zpracovala projekt, který by mohl být následně použit v praxi u jiných projektů s podobným rozsahem.

V sociálních službách, a to v Domě s pečovatelskou službou pro seniory a zdravotně postižené, pracuji již několik let. Věnuji se zde především seniorům, ale i mladším zdravotně postiženým lidem. Mít možnost smysluplně trávit svůj volný čas, je pro ně velmi důležité. Ne každý dokáže jít po vlastních nohách nebo jet na vozíku do okolí nebo do vzdálenějších míst za zábavou, vzděláním, relaxací nebo přírodou. Většina uživatelů do Domova s pečovatelskou službou přichází z rodinných domů, kde se starali o zahrádku. Dnes v zařízení pečovatelské služby některým tato činnost schází. Projekt bude vypracován na základě přání (podložených výzkumem v absolventské práci) uživatelů Domu s pečovatelskou službou Bystřice (dále DPS).

1 Komunitní zahrada

První takovéto zahrady byly ve světě založeny již v 19. století. Jejich historii a důvody, proč komunitní zahrady byly zakládány a jaký je jejich vliv na nově vznikající komunitní zahrady, představím krátce v následující kapitole.

V minulosti, tak i v současnosti byly podporovány vládou (dnes především, městem, obcí) a obyvateli. Komunitní zahrady nejsou nijak novým pojmem, v západní Evropě a také ve Velké Británii byly první z nich založeny již v roce 1820. Původně však nesloužily jen pro zábavu a odreagování se, ale byly doslova zdrojem obživy pro lidi, kteří kvůli industrializaci přišli o práci a neměli jak uživit své rodiny. Po roce 1890 se komunitní zahrady začaly objevovat také ve Spojených státech amerických, kde zase fungovaly jakožto pomoc pro nezaměstnané. Po skončení první světové války byl zejména v Německu vznik těchto zahrad podporován státem. Těžké časy hladomoru se díky nim podařilo překonat i mnoha Američanům během velké hospodářské krize v 30. letech 20. století. V sedmdesátých letech přišla energetická krize, která zapříčinila zdražování potravin a městské zahrádkaření se opět dostává do popředí zájmu. (Zahrada bydlení pro každého[online])

Na konci 19. století také začínají vznikat školní zahrady podporované jak vládou, tak dobrovolnickými organizacemi. Zahradnictví je považováno za vzdělávací, sociální, morální, rekreační a environmentální aktivitu, široce podporovanou shora (vládou) i zdola (obyvateli). (Lawson, 2005) dle (Goňová, 2015, s. 7)

Velké popularitě se těší především v USA, Velké Británii, Austrálii, Španělsku, ale i v České republice je o ně stále větší zájem. Komunitní zahrady se dnes těší čím dál větší oblibě a zažívají jakýsi návrat.

1.1 Komunitní zahrady v zahraničí

Jak uvádím výše, komunitní zahrady jsou rozšířené především v zahraničí. Ve světě existuje mnoho dobrovolnických organizací, které se podílejí na činnosti

komunitních zahrad. Například v Americe působí ACGA. Rovněž u našich nejbližších sousedů, v Polsku a na Slovensku, se setkáváme s tímto současným fenoménem, proto krátce představím některé projekty, které fungují na podobné bázi jako ty v České republice. Následně představím první českou komunitní zahradu, která úspěšně rozšiřuje svoji činnost.

American Community Gardening Association (ACGA), je největší neziskovou organizací, která působí napříč Spojenými Státy a Kanadou, jejím úkolem je **zlepšení kvality komunitního zahradničení** a údržby zeleně. ACGA je neziskovou členskou organizací, působící na území USA a Kanady, pracují v ní profesionálové i dobrovolníci, kteří podporují údržbu zeleně v městských a venkovských komunitách. V organizaci jsou si vědomí, že komunitní zahradničení zlepšuje kvalitu života u těch lidí, u kterých došlo k **navázání nových sousedských a sociálních (komunitních) vztahů**, povzbuzováním soběstačnosti, zkrášlením sousedství, pěstováním zdravých produktů, snížením rodinného rozpočtu na potraviny, vytvářením příležitostí pro rekreaci, sportování, terapii a vzdělávání. Asociace podporuje komunitní zahradničení nejen jako zdroj obživy a okrasného zahradničení, ale zároveň jako možnost městských zelených ploch, a s tím souvisejícího integrovaného plánování a řízení rozvoje městských a venkovských pozemků. Asociace rovněž vytváří společné/komunitní sítě na úrovni státu a kraje, vytváří zdroje, podporuje výzkumné a vzdělávací programy (Growing Community Across the U.S. and Canada [online]) vlastní překlad).

V Polsku působí globální organizace *Green Cross International*, která v rámci svých aktivit uskutečňuje různé programy na ochranu přírody, včetně pomoci při zakládání komunitních zahrad. Tyto projekty *Green Cross Poland* představuje pod názvem “*green cities*“ – *zelená města*.

Polská města čelí nedostatku zeleně a komunitní zahrady jsou tak odpovědí na tento problém. Cílem organizace je vytvoření zahrady, ve které všichni společně přispívají na zkrášlení svého okolí, ale i současně na posílení vztahů mezi sebou. Organizace poskytuje obyvatelům **nástroje ke změně jejich prostředí**. Klíčovým prvkem kampaně “Naše společná zahrada“ je celonárodní program grantů na vytvoření **Komunitní zahrady**. Místní skupiny, které se na programu podílejí, mohou žádat o různé způsoby pomoci při budování zahrady nebo sousedského dialogu/setkávání. K pilotnímu projektu „Naše společná zahrada“, bylo přizváno 10 měst (Bytom,

Czestochowa, Gorzów Wielkopolski, Kraków, Łódź, Plock, Poznań, Warszawa, Wroslaw, Zabrze). (Nasz ogród spoleczny[online]) dle (Lisztwanová, 2017, s.17) (vlastní překlad).

Komunitní zahrady na Slovensku nabízejí lidem nové možnosti využití veřejných prostranství, která by tak mnohdy ležela ladem a zarůstala plevelem. Nejenže podporují zájem lidí o své okolí, ale také mají vliv na dobré sousedské vztahy, mimo jiné i děti mohou využívat nová místa, kde si pak mohou bezpečně hrát. Krásné veřejné prostory umožňují lepší bydlení a lidem často poskytují možnost si něco vypěstovat. Pomáhají budovat zdravou společnost díky zájmu o prostředí, ve kterém žijí, a zároveň snižují kriminalitu v komunitě. Zahrady jsou otevřené vůči ostatním také díky tomu, že obyvatelé pořádají nejméně jednou za rok zajímavou akci např. v podobě společného posezení: pikniku, blešího trhu nebo pořádáním menšího koncertu (Komunitné záhrady[online]). (vlastní překlad). (Lisztwanová, 2017, s. 17)

1.2 Komunitní zahrady v České republice

V České republice má velmi silnou tradici zahrádkářství, nejčastěji provozované v tzv. zahrádkářských koloniích, proto komunitní zahrady jsou rychle se rozšiřujícím fenoménem. První zahradou, která by se dala považovat za komunitní, vznikla v roce 2004 v Brně pod názvem „Přírodní zahrada U Smrku“.

Přírodní zahrada U Smrku, je komunitním projektem občanského sdružení Smrk, které vzniklo v brněnské městské části Královo Pole. Zabývá se ochranou životního prostředí, městskou krajinou a ekologickým vzděláváním, výchovou a osvětou. Spolupracuje se společenskými, odbornými i státními subjekty. Od roku 2004 zahradu buduje, udržuje a provozuje, a to s vizí vybudovat fungující místo pro setkávání a pozorování přírody, které slouží široké veřejnosti i specifickým skupinám obyvatel (děti, nevidomí, handicapovaní). Zahrada je dějištěm mnoha kulturních akcí, od hudebních vystoupení až po duchovně zaměřené semináře. Využita je pro školy, kroužky, kluby (Přírodní zahrada U Smrku [online]).

Nejvíce **komunitních zahrad** prozatím vzniklo v Praze, další byly založeny v Brně, Olomouci a dalších městech. Každým rokem pak přibývají nové.

U nás komunitní zahrady vznikají především díky aktivitě neziskových organizací a občanských sdružení. Často vznikají na nevyužívaných městských parcelách, například po stržených domech. Mohou být také součástí parků, nebo pozemek ve výjimečných případech poskytne soukromník. Pěstuje se tak nejen mezi obytnými bloky, ale také na terasách, velkých balkonech, nebo střeších domů. (Lisztwanová, 2017, s. 18)

Podmínkou rozvoje sousedských kontaktů a společenských aktivit je smysluplný společný jmenovatel – společné prostředí, společné zájmy nebo společné problémy. Komunitní zahrady spojují osoby s prostředím, ve kterém žijí, ale i s ostatními obyvateli, které s nimi dané prostředí sdílejí. **Slovo komunita je mnohem důležitější, než slovo zahrada.** Komunitní zahrady jsou řízené zdola. Jsou založené na komunitním, společném úsilí pěstovat. Ať už každý pěstuje na svém záhonku, nebo všichni jako celek na jednom záhonu, komunitní zahrady vyžadují vedení a aktivní podílení se obyvatel na plánování a péči. (Jechová, [online] 2017).

Komunitní zahrady v Americe, Evropě a v České republice, kde lidé společně pěstují a pořádají různé aktivity, spojuje nějaká sociální změna: prostředí, spolužití, myšlení, pomoci a spolupráce mezi sebou navzájem i napříč generacemi. Zahradu vybudovanou u DPS Bystřice a obyvatelé, bude spojuvat společná spolupráce a pomoc v rámci aktivit zde konaných.

Každý způsob pěstování má svůj význam. V komunitních zahradách můžeme pozorovat společné (komunitní) pěstování na vyvýšených nebo normálních záhonech a v plastových pytlích. V přírodních zahradách je možno také pěstovat starým způsobem bez chemie nebo speciálním permakulturním způsobem. Tyto postupy vysvětlím v následující kapitole. Předpokládám jejich využití jako ukázkový záhon v užitkové zahradě DPS, sloužící k přednáškám o nových trendech pěstování pro žáky základních škol a zájemců z řad obyvatel Bystřice.

1.3 Permakulturní pěstování a květinové záhony

Pojem **permakultura** vznikl spojením anglických slov permanent (= trvalý) a agriculture (= zemědělství). Permakultura je „koncepte přístupu k zemědělství, přírodě

a životnímu prostředí obecně usilující o udržitelnost, v ideálním případě o regeneraci, přírodních zdrojů“. Tento koncept vznikl v sedmdesátých letech dvacátého století v Austrálii. Jeho zakladatelé Bill Mollison a David Holmgren vycházeli z pozorování přírodních systémů a tradičního zemědělství. Navrhli takový systém pěstování rostlin, kde se jednotlivé druhy vzájemně podporují. Důležitým předpokladem pro správné fungování permakulturní zahrady je správný výběr druhů rostlin a stanoviště. Při pěstování není použita žádná chemie. (Grmelová, 2014, s. 13)

Způsoby využívání zahrad se v současné době navrací ke starým ověřeným metodám blízkých přírodě. To, co je dnes nazýváno jako „alternativní“, bývalo před masivním nástupem používání průmyslově vyráběných hnojiv a mechanizací zemědělství běžnou praxí. Znalosti ekologických metod pěstování se dočasně vytratily z lidského povědomí. Mezi nejdůležitější principy přirozeného způsobu pěstování rostlin patří používání kompostu a organických hnojiv, mulčování, výsadba smíšených kultur a přírodní ochrana proti škůdcům. Výsadba smíšených kultur se doporučuje na základě dlouholetých praktických zkušeností. Bylo vyzorováno, že některé druhy rostlin se vzájemně podporují, jiné naopak vývoj sousedních druhů potlačují, některé kombinace rostlin působí proti škůdcům. (Grmelová, 2014, s. 15)

V návrhu užitkové zahrady bude rovněž květinový záhon. Měl by být osazen takovou květenou, která by evokovala záhony domů našich uživatelů. Samotná práce na zahradě má nejen pro seniory rovněž smysl v rámci speciální pracovní terapie tzv. zahradní terapie, jež je součástí ergoterapie¹.

Květinové záhony založené v užitkové části zahrady, by měly evokovat historizující ráz starých venkovských předzahrádek, aby zde senioři rádi relaxovali.

Základem **venkovské zahrady** bývaly nenáročné trvalky, které se stejně jako letničky množily a rozrůstaly téměř samy. Na jaře se jako první objevily petrklíče, kamzičníky, konvalinky, srdcovky. To vše doplněné drobnými cibulovinami, jako jsou sněženky, bledule či konvalinky. Později zdobily zahradu orlíčky a nezbytné pivoňky a

¹ Ergoterapie je profese, která prostřednictvím smysluplného zaměstnávání usiluje o zachování a využívání schopností jedince potřebných pro zvládnání běžných denních, pracovních, zájmových, rekreačních činností u osob jakéhokoliv věku s různým typem postižení. Pojmem zaměstnávání jsou myšleny veškeré činnosti, které člověk vykonává v průběhu života a jsou vnímány jako součást jeho životního stylu a identity. (Česká asociace ergoterapeutů, 2008) <http://www.ergoterapie.cz/>

v létě rozkvetly trsy zvonků, řebříčků, ostrožek, smolničky a lupin. Typickou podzimní výzdobu měly na starosti astry a vysoké jiriny, jež se vysazovaly poblíž plotu spolu s chryzantémami. Odjakživa byly růže královnami zahrad, a ani v té venkovské nescházely. Pěstovaly se jen „plané“ druhy, které měly jednoduché květy jemných pastelových barev a krásně voněly.

Ve „voňavé“ zahrádce měly výsadní postavení i léčivky, jež sloužily jako domácí lékárna, koření anebo jako odpuzovač hmyzu. Typickými zástupci jsou levandule a šalvěj.(Abeceda zahrady bydlení[online])

Pro samotné uživatele bude mít smysl propojení aktivit a pěstování v zahradě do jednoho celku, kterým je pracovní terapie, tzv. zahradní terapie. Jak jsem uvedla výše, komunita je mnohem důležitější než zahrada. Společné aktivity, společné pěstování, předávání zkušeností je smyslem komunity, jejího bezproblémového fungování. Komunita může dávat mnoha lidem nové životní impulsy a podporovat sociální fungování. Rovněž práce a aktivity zlepšují psychické i fyzické zdraví, a to nejen u seniorů nebo u osob se zdravotním postižením. V komunitní zahradě DPS Bystřice, je rovněž důležité setkávání se s uživateli domu, obyvateli obce nebo společné aktivity napříč generacemi.

2 Přínos komunitní zahrady pro uživatele DPS

Důležitým faktorem v komunitní zahradě DPS je **mezigenerační soužití a vzájemná spolupráce** všech účastníků, nejen na společných akcích organizovaných prostřednictvím obce nebo DPS, ale kdykoliv při sportovních a jiných aktivitách uživatelů, rodinných příslušníků a obyvatel.

Prostřednictvím aktivit konaných v komunitní zahradě bude pro uživatele DPS přínosem možnost navázat nové známosti s podobně zaměřenými lidmi (zahrádkáři apod.) Klienti mohou navázat kontakty díky jiným organizacím nebo obyvatelům, kteří zde budou relaxovat na zahradě, účastnit se sportovních aktivit nebo přednášek v příjemném prostředí komunitní zahrady.

O změně způsobu života, o aktivní účasti seniorů a osob se zdravotním postižením na společných akcích se spoluobčany a zahraničními partnery konaných v komunitní zahradě, můžeme hovořit jako o komunitní práci. **Pojetí komunitní práce, co znamená komunita**, představím v následujících kapitolách.

2.1 Generační spolužití

Dnešní doba je z demografického hlediska jedinečná tím, že se ve stejném čase setkávají dospělí děti se svými rodiči, kteří se dožívají vyššího věku v poměrně dobré zdravotní kondici, obojí dříve nebylo obvyklé. Autoři Grundy, Murphy, Shelton (1999) pak v prodlužující se délce života nespátřují ani tak rizikový faktor, jako spíše příležitost ke vzájemné výpomoci obou generací. (Havlíková, 2012, s. 103)

Bengtson a Roberts (1991) konceptualizovali mezigenerační solidaritu prostřednictvím šesti dimenzi, které vytvářejí strukturu vzájemného vztahu mezi rodičem a dospělým dítětem, a sice: *vzájemný kontakt* (tj. frekvence sociálních kontaktů a aktivit sdílených členy rodiny), *citová náklonnost* (pocity emoční blízkosti, podpory a intimity mezi členy rodiny), *shoda* (skutečná nebo předpokládaná shoda v názorech, hodnotách a životním stylu mezi členy rodiny), *funkce* (výměna fyzické a finanční pomoci a podpory mezi členy rodiny), *rodinné normy* (normy a očekávání vztahující se k závazkům jednotlivců vůči rodině), *struktura příležitostí* k interakcím v

rámci rodiny (např. geografická vzdálenost členů rodiny, počet členů rodiny, zdravotní stav členů rodiny). (Havlíková, 2012, s. 104)

2.2 Komunita

Komunity se vytvářejí a existují ve společnosti a současné pojetí komunity hledá model, který překonává rozpor mezi společenstvím a společností. Komunita jsou lidé, kteří žijí v geograficky definované oblasti a mezi kterými existují vzájemné sociální vazby a kteří jsou citově vázáni k sobě navzájem a k místu, kde žijí. Je to rovněž uskupení lidí, kteří žijí ve vzájemné blízkosti a spojují je společné zájmy a vzájemná pomoc (jako sousedské, generační, přátelské skupiny).“(Novotná, 2010, s. 108 -109)

„Komunita je jakékoli vnímání společného dobra, které může být mezi občany vytvořeno. Komunita je něco, čeho se dá dosáhnout úsilím občanů. Komunita není statická, mění se výsledkem zkušeností nebo cíleným úsilím. Může se dokonce měnit na základě problémů, kterými jsou občané osloveni.“(Matoušek, 2003, s. 253)

2.3 Komunitní práce

Komunitní práce je metodou sociální práce, díky které se uskutečňuje nějaká sociální změna na základě charakteristik a principů. V kontextu komunitní zahrady je důležitou kapitolou pro pochopení významu komunitní práce, která vztahuje problémy a společné fungování jedinců a skupin ke zdrojům a možnostem místní komunity. O této problematice pojednávám v následující kapitole.

Komunitní práce je metoda velmi univerzální – lze jí řešit místní problémy v oblasti sociálních služeb a zdravotní péče, etnického napětí, vzdělávání, ale i sousedských vztahů, životního prostředí a další. Komunitní práce je také velmi variabilní – každá situace vyžaduje odlišné řešení, které je do velké míry nepřenositelné do jiných situací. Komunitní práce je metoda směřující k vyvolání podporování změny v rámci místního společenství. (Matoušek 2003, s. 255)

Podstatou komunitní práce je aktivizace lidí v jejich životním světě. Lidé se mají stát subjekty politicky aktivního jednání a mají přebírat kontrolu nad svými vlastními životy. K tomu používají kompetence získané prostřednictvím zkušeností z realizace společných akcí, jejichž cílem je řešení problémů v lokalitě. Není možné mluvit o jedné komunitní práci, ale různých typech komunitní práce, které se diferencují podle místních podmínek. (Gojová, 2006, s. 36 - 37)

Pro činnosti konané v komunitní zahradě je důležitá **komunitní akce**. Komunitní akce se snaží vyzdvihnout nějakou přednost (přírodní, kulturní nebo historickou), která napomáhá k identifikaci obyvatel se svou komunitou. Může jít o akci jednodenní nebo vícedenní, jež podporuje rozvíjení mezi všemi sektory na místní úrovni a participace jejich obyvatel na přípravě akce i jejím průběhu. (Matoušek, 2003, s. 260)

Model **komunitního rozvoje** je definován jako pomoc skupinám, aby si osvojily dovednosti, zintenzivnily svoji sebedůvěru a tím zlepšily kvalitu života jak skupiny, tak svých členů. Odborníci jsou zde zplnomocniteli, facilitátory a terénními pracovníky. Používá se u komunitních skupin, skupin nájemníků a vlastníků. Podobá se komunitnímu plánování. (Gojová 2006, s. 76, 82)

2.4 Cíl a východiska komunitní práce

Smyslem komunitní práce je posilovat „dobré sousedství“ a vzájemnou odpovědnost, zvyšovat vzájemnou toleranci a snižovat předsudky i strach. Cílem komunitní práce je vždy dosáhnout změny ve prospěch harmonie komunitního prostředí. Cíle je dosahováno ve dvou (třech) fázích komunitního procesu: v první fázi se provádí analýza komunitní sociální situace a ve druhé fázi se realizuje změna. Často následuje třetí, zpětná vazba, ve které se změna hodnotí. **Koncepcí komunitní práce je: „vážit si znalostí a dovedností místních lidí a využívat je“.** (Novotná, 2010, s. 109)

Také Hartl (1997, s. 71) uvádí, že zvyšovat toleranci, dobré sousedství a sociální odpovědnost, snižovat intoleranci, předsudky a strach je **smyslem komunitní práce**. Velká část komunitní práce se týká rozhodování o prioritách. Často je třeba podpořit naléhavou potřebu skupiny, která stojí v pozadí, protože se nechce nebo neumí ozývat hlasitěji.

Komunitní práce na jakékoliv úrovni se skládá: **z analyzování, předvídání a plánování, z přímé práce s místními lidmi, a z těsného propojování pracovišť sociální práce.** V praxi se často prolínají, jsou proto v praktické komunitní práci zastoupeny případ od případu v různé součinnosti. (Hartl, 1997, s. 70)

Významné rysy aktivit místních obyvatel sdružených v komunitě se projevují v integraci sociálních a ekonomických otázek a otázek životního prostředí. Představují místní obyvatelstvo v aktivní roli, obyvatelé tehdy zaujmají pružný přístup k problémům. Zajímá je dlouhodobý pohled na lokalitu jako osobní investice. (Hartl, 1997, s. 73)

Komunitní práce, je metodou určenou k uskutečňování sociálních změn. V kontextu komunitní zahrady zařízení sociálních služeb, může právě tato metoda být nápomocná v interakcích mezi uživateli a jinými obyvateli obce. Může změnit přístup uživatelů ke svému okolí. Cíl musí směřovat k prospěchu obyvatel. Jelikož je práce variabilní, může se přizpůsobovat individuálnímu řešení dané, specifické situace, kterou je realizace a následné využití komunitní zahrady v DPS Bystřice. Podstatou komunitní práce je aktivizace lidí v jejich životním prostředí. Důležité je posilovat dobrá sousedství, toleranci a omezovat předsudky a strach.

2.5 Příklady komunitního žití seniorů

V současnosti se mění modely společného bydlení seniorů a mladší generace. Většina mladých lidí chce bydlet sama, netouží být závislá na rodičích, prarodičích. Nejen ve světě, ale i v několika posledních létech v ČR, se můžeme setkat s ojedinělou variantou společného bydlení a vzájemné pomoci mezi sebou (tzv. sousedské výpomoci), sdružující seniory a mladé lidi. **Obec Bystřice vybuodovala Komunitní dům pro seniory** (dále KoDuS) v lokalitě s velmi dobrou dostupností autobusové dopravy do centra obce. V současnosti do komplexu se stěhují první obyvatelé. Je pravděpodobné, že klienti KoDuS, budou využívat služeb pečovatelské služby, a tak budou úzce propojení s DPS Bystřice. Je předpoklad, že senioři časem budou navštěvovat komunitní zahradu, využívat její možnosti a účastnit se aktivit v ní konaných. Možnost specifického (komunitního) bydlení seniorů krátce představím v následující podkapitole.

Cohousing a Komunitní dům pro seniory (KoDuS) v ČR

Není reálné ani nutné, aby si všichni museli opatřit bydlení v osobním vlastnictví. Zvláště v současných demograficko-sociálních i ekonomických změnách, které vyžadují od lidí stále více vzájemných ohledů i výraznější spolupráci. Bydlení v komunitě i další inovativní formy spoluzití mohou být dobrou, zajímavou variantou, jak žít alespoň částečně udržitelnějším způsobem života a jak využít velký potenciál, který nabízí vzájemná kooperace, výpomoc a efektivní sdílení prostorů i prostředků.(Cohousing,[online])

Senior cohousing by se dal do češtiny volně přeložit jako koncept **aktivního stárnutí v komunitě**. Jedná se o věkově zúženou variantu vícegeneračního cohousingu, orientačně vymezenou věkem (50, 55, 60 let), kdy koncept stárnutí v komunitě, nabízí alternativu k stárnutí v institucích a stárnutí doma. Senior cohousing je založen na vlastní iniciativě seniorů a jejich vzájemné podpoře a pomoci. Obyvatelé pokračují ve svém dosavadním životě v přirozeném sociálním prostředí. Na rozdíl od stárnutí ve vlastním domově poskytuje senior cohousing dostatek sociálních kontaktů, pocit bezpečí a pomoc v případě potřeby, to vše v promyšleně navrženém prostředí běžné výstavby. Senior cohousing dává možnost společného bydlení rovněž seniorům, kteří v důsledku stárnutí nebo nemoci mění schopnosti (mohou být pohybově omezení). Zde naleznou přiměřeně velké, bezbariérové a přátelské prostředí, které má do velké míry schopnost nahradit chybějící rodinu.(Senior Cohousing, [online])

Hlavní je vzájemná pomoc. Výstavba **komunitních domů seniorů** by měla nabídnout takové nájemní bydlení, které by jednak přispělo k zachování a prodloužení nezávislosti a soběstačnosti seniorů a jednak umožnilo komunitní způsob života na principu sousedské výpomoci. Jedná se tedy svým způsobem o nový typ bydlení pro seniory, který by měl vytvořit podmínky pro aktivní stáří. Jde o bydlení určené mladším seniorům, kteří ještě v době své nezávislosti na pomoci druhých chtějí využít předností již zmiňovaného kamarádkého spoluzití jako možného dalšího ekvivalentu k pomoci od rodiny, případně veřejných či sociálních služeb. Tento model bydlení má velký potenciál do budoucna, protože vzhledem ke stárnutí populace je nutné hledání dalších řešení. Komunitní bydlení představuje jednu z možností, jak se včas připravit na vlastní stáří strávené mezi přáteli v důvěrně známém prostředí. Šance je to třeba i pro páry, z nichž jeden je handicapovaný. Právě existence komunitního prostředí, předpokládaná

sousedská výpomoc a povinná bezbariérovost domů, umožní takové dvojici relativně pohodlný život. (Ministerstvo pro místní rozvoj [online])

Jak je patrné z podkapitoly 2.6, existují jiné varianty bydlení pro seniory, než domy s pečovatelskou službou nebo domovy. Varianta cohousingu nebo komunitního bydlení je velmi podobná bydlení v domě s pečovatelskou službou (DPS)². V DPS si senioři pronajímají byty, kde mohou žít navyklým způsobem života (podle svého zdravotního stavu si kupují služby), mohou být aktivní, tak jak byli dosud zvyklí.

² Zákon 108/2006, § 40 Pečovatelská služba je terénní nebo ambulantní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, a rodinám s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba poskytuje ve vymezeném čase v domácnostech osob a v zařízeních sociálních služeb vyjmenované úkony. http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

3 Příprava projektu

Cílem této kapitoly je podat přehled terminologie týkající se projektového řízení, seznámit s fázemi projektu a rozebrat strukturu projektového řízení. Příprava projektu je velmi náročná a dlouhá fáze, než se uskuteční samotná realizace. V mé bakalářské práci představuji projekt užitkové části komunitní zahrady. Kapitola pojednávající o přípravě projektu je důležitou částí vysvětlující, co vše je nutno připravit, než dojde k uskutečnění samotné realizace projektu. Stručně popíšu základní informace o přípravě projektového řízení.

3.1 Základní terminologie

Než ve své práci přejdu ke konkrétnímu řízení projektu a k možnostem získání financí na jeho realizaci, je nutno objasnit pojmy projektového řízení.

Projekt

Projekt je „specifický způsob dosažení změny, dočasná aktivita, která sjednocuje a organizuje úsilí různých odborností, vynaložené na vytvoření jedinečného záměru (zpravidla výrobku nebo služby). Jde o nerutinní, neopakovatelný, jednorázový úkol se specifickými časovými a nákladovými cíli“. (Veber a kol. 2011, s. 255)

„*Projekt* je unikátním a jedinečným souborem činností, které se odlišují od činností rutinních nejen svým obsahem, ale i cílovým zaměřením. Projekt jako jedinečná aktivita nemívá vzor v minulosti ani v budoucnosti se zřejmě nebude zcela přesně opakovat.“ (Šobánková, 2010, s. 9)

Stručná a jasná podoba definice projektu je vyjádřena v knize Dana Marka a Tomáše Kantora – Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie: „*Projekt* je definován jako série aktivit, které jsou zaměřené na to, aby byly naplněny jasně specifikované cíle do určitého času a v rámci definovaného rozpočtu“. (Marek, Kantor, 2007, s. 59)

„*Projekt* je v zásadě způsob práce, způsob organizování lidí a způsob řízení lidí a způsob řízení úkolů. Je to styl koordinace a řízení prací. Od jiných stylů řízení ho

odlišuje zejména to, že je úplně zaměřen na určitý výsledek a že přestává být potřeba a je ukončen, jakmile je toho výsledku dosaženo“ (Newton, 2008, s. 20)

Porovnáním všech definic je zřejmé, že základními atributy projektu jsou: předmět projektu, časový harmonogram a náklady projektu.

3.2 Struktura projektového řízení

Struktura projektového řízení se, dle Vebera, skládá ze čtyř etap, které jsou nutné ke splnění projektového záměru:

- **vymezení zadání projektu,**
- **realizace projektu,**
- **plánování projektu,**
- **předání a vyhodnocení projektu“.** (Veber a kol., 2011, s. 258)

Vymezení zadání projektu: Tato první fáze projektového řízení má, dle Vebera, tři části: „vstupy, vyhodnocení a výstupy“ (Veber a kol., 2011, s. 258)

Marek a Kantor tvrdí v publikaci *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů EU* – Projektový cyklus se skládá ze šesti částí: **identifikace a formulace záměru, příprava projektu a jeho formulace, posouzení a schválení, vyjednávání a financování, implementace a monitoring, hodnocení.** (Marek, Kantor, 2007, s. 64-66)

Projektové řízení

„*Projektové řízení* – uplatnění specifických nástrojů, technik, znalostí a dovedností v projektových činnostech s cílem splnit očekávání, jež jsou s projektem spojena.“ (Veber a kol., 2011, s. 256)

Projektové řízení - Co se má řídit:

- ✓ Čas, po který má projekt trvat
- ✓ Zdroje, které projekt spotřebovává
- ✓ Kvalita provedené práce
- ✓ Zadání projektu
- ✓ Zákazník projektu

Jak zjistit, že se má uplatnit řídicí zásah:

- Formální hlášení a monitorování postupu projektu
- Užití nástrojů projektového managementu a hodnocení jejich výstupu
- Řízení kvality a posouzení kvality výstupu projektu
- Každodenní neformální komunikace
- Přímá zpětná vazba od zákazníka

Stupeň obtížnosti v řízení projektů závisí na tom, jak dobře jste položili jeho základy (v oblastech očekávání, zadání, plánu a zdrojů). (Newton, 2008, s. 146- 148)

Plán projektu

Plán projektu je „formální, schválený dokument používaný pro řízení a kontrolu realizace projektu“ (Veber a kol., 2011, s. 256). Je druhou fází projektového řízení a představuje důležitý moment přípravy. Probíhá ve třech na sebe navazujících částech: vstupy, plánovací proces a výstupy. (Veber a kol., 2011, s. 260)

Způsob, jakým je *plánován* vlastní projekt a zajištění jeho zdroje, vymezí rámec, ve kterém je nutno se v průběhu projektu pohybovat. Je třeba věnovat čas a námahu tomu, aby to bylo uděláno co nejlepším způsobem. (Newton, 2008, s. 110)

Projektový management

Projektový manažer „je osoba vybavená příslušnou působností, pravomocemi a odpovědností, disponující vhodnými osobními vlastnostmi, která organizuje a koordinuje úsilí k dosažení záměrů projektu“. (Veber a kol., 2011, s. 256)

Role manažera projektu:

- 1) Interpersonální role – efektivní jednání s lidmi různých profesí a vytváření jednotného týmu.
- 2) Informační role – zajištění informovanosti o stavu projektu, komunikace s partnerskými organizacemi atd.
- 3) Rozhodovací a řídicí role – rozhodování o řešení projektu, vhodnou alokaci zdrojů. (Šobáňová, 2010, s. 33)

Základem úspěšné realizace projektu je vytvoření kvalitního projektového týmu v čele s vedoucím projektu/ projektovým manažerem.

Aby byl projektový manažer úspěšný, musí cítit a také dávat najevo pocit naprosté vlastnické odpovědnosti vůči projektu a jeho výsledkům.

3.3 Financování z fondu Evropské unie

Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti (HSS). Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony.

Psaní projektů patří v české republice k základní a nejběžnější fundraisingové³ metodě.

Jedním ze zdrojů získávání financí je grant (nadačního příspěvku nebo dotace)

- Získává se na základě žádosti o grant, podkladem žádosti je projekt.
- Získané prostředky jsou účelově vázané (striktně dle rozpočtu projektu).
- Dotace poskytují ministerstva, obce, kraje (veřejné instituce).
(Šobáňová, 2010, s. 7)

Další možnosti, jak získat finance pro projekt, je financování z Evropských fondů a Národních operačních programů, které mají široký rozsah a pomáhají ve všech oblastech hospodářství. Projekt, který bude realizovaný na základě schválení obce Bystřice, bude financován z Evropského fondu příhraniční spolupráce. Jelikož existuje řada fondů, které financují projekty různého zaměření, pokládám za opodstatněné fondy

³ Fundraising je jedním ze základních principů fungování neziskového sektoru. Tyto aktivity se spoléhají na filantropii oslovovaných dárců. Pokud je proces fundraisingu úspěšný, je jeho výsledkem získání dodatečných finančních prostředků, hmotných nebo nehmotných zdrojů a nebo dobrovolnická práce, know-how, zkušenosti s řízeními správou organizace, informace a mnoho dalšího (Stejskal, Kuvíková, Mařátková, 2012, s. 97).

stručně představit a vysvětlit, na jakou činnost jsou zaměřené, kdo je řídí a pod jakou spadají státní agendu.

3.4 Strukturální a investiční fondy

- **Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR/ERDF)**

Zaměřuje se na modernizaci a posilování hospodářství. Podporovány jsou investiční (infrastrukturní) projekty, jako např. výstavba silnic a železnic, odstraňování ekologických zátěží, budování stokových systémů, podpora inovačního potenciálu podnikatelů, rozvoj a obnova sportovních areálů, rekonstrukce kulturních památek, výsadba regenerační zeleně, výstavba či oprava infrastruktury pro poskytování zdravotní péče, apod.

- **Evropský sociální fond (ESF)**

ESF podporuje aktivity v oblastech zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů. ESF podporuje neinvestiční (neinfrastrukturní) projekty, jako např. rekvalifikace nezaměstnaných, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež, etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel, tvorba inovativních vzdělávacích programů pro zaměstnance, rozvoj institucí služeb zaměstnanosti, rozvoj vzdělávacích programů apod.

- **Fond soudržnosti (FS)**

Jinak také Kohezní fond, je určen na podporu rozvoje chudších států, nikoli regionů. Podobně jako u ERDF jsou z něj podporovány investiční (infrastrukturní) projekty, avšak jen se zaměřením na dopravní infrastrukturu většího rozsahu (např. transevropské sítě), ochranu životního prostředí a na oblast energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie.

- **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)**

Je finanční nástroj na podporu rozvoje venkova, který spadá do společné zemědělské politiky EU. Prostředky z Evropského zemědělského fondu slouží ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšení životního prostředí a krajiny nebo kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova.

- **Evropský námořní a rybářský fond (EMFF)**

Je to finanční nástroj na podporu rybolovu, který spadá do společné rybářské politiky EU. Fond podporuje projekty vedoucí k vyšší konkurenceschopnosti a ochraně životního prostředí. Financuje aktivity týkající se mořského i vnitrozemského rybolovu (např. odbahňování rybníků), investice na modernizaci zpracovatelského průmyslu, modernizace plavidel, podpory likvidace už nedostačujících plavidel, zlepšování akvakultury apod. (MŠPMR ČR, Strukturální fondy EU,[online])

Další možnosti jak podporovat realizaci projektů v České republice je čerpání finančních prostředků z tzv. Národních operačních programů, které představím v podkapitole 3.5

3.5 Národní operační programy

Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, řízený Ministerstvem průmyslu a obchodu;

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání, řízený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy;

Operační program Zaměstnanost, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí;

Operační program Doprava, řízený Ministerstvem dopravy;

Operační program Životní prostředí, řízený Ministerstvem životního prostředí;

Integrovaný regionální operační program, řízený Ministerstvem pro místní rozvoj;

Operační program Praha - pól růstu ČR, řízený Magistrátem hlavního města Prahy;

Operační program Technická pomoc, řízený Ministerstvem pro místní rozvoj;

Operační program Rybářství 2014-2020, řízený Ministerstvem zemědělství;

Program rozvoje venkova, řízený Ministerstvem zemědělství; (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Strukturální fondy EU [online])

Čerpání finančních prostředků v rámci regionální politiky EU je realizováno pomocí tzv. **operačních programů (OP)**. Operační programy jsou popisem souhrnných priorit, řízení a finančních zdrojů a upřesňují oblasti intervencí na národní úrovni i

v jednotlivých regionech dané členské země. Operační programy se vyskytují ve dvou variantách – tematické operační programy nebo regionální operační programy. Tematické programy řeší problematiku daného sektoru či oblasti (např. doprava, životní prostředí, podnikání apod.), regionální se vztahují na jeden region (NUTS II). (Marek, Kantor, 2007, s. 39)

Jednou z možností rozvoje a spolupráce regionů, které hraničí se sousedními státy ČR (Polskem, Slovenskem, Bavorskem, Saskem a Rakouskem) jsou Programy přeshraniční spolupráce koordinované na území České republiky Ministerstvem pro místní rozvoj. Interreg je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

3.5.1 Programy přeshraniční spolupráce:

- **Interreg V-A Česká republika - Polsko**
- **Interreg V-A Slovenská republika - Česká republika**,
- **Interreg V-A Rakousko - Česká republika**
- **Program přeshraniční spolupráce Česká republika - Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014-2020**,
- **Program spolupráce Svobodný stát Sasko- Česká republika 2014-2020** (MŠPMR ČR, Strukturální fondy EU, Operační programy [online])

INTERREG je jednou ze čtyř Iniciativ Společenství, a současně je co do objemu finančních alokací EU největší. Finanční prostředky na INTERREG jsou hrazeny z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Zaměřením se jedná o doplňkovou k cíli 1 ve Společném regionálním operačním programu, s orientací na menší neinfrastrukturní projekty. INTERREG zahrnuje tři větve:

větev A - příhraniční spolupráce

větev B - nadnárodní spolupráce

větev C – interregionální spolupráce

Základním cílem Iniciativy INTERREG IIIA je pozvednout celkovou socio-ekonomickou úroveň příhraničních regionů s ohledem na obchodní, hospodářské, turistické, společenské a kulturní vztahy se sousedními regiony. Podporovanými

oblastmi v rámci Iniciativy jsou územní jednotky NUTS III⁴ lokalizované podél vnějších i vnitřních hranic EU.(Ministerstvo pro místní rozvoj, 2004, s. 112)

Obec Bystřice spadá pod území kraje Moravskoslezského, a jelikož finanční prostředky na projekt komunitní zahrady budou čerpány z Programu přeshraniční spolupráce ČR – Polsko, stručně vysvětlím v následující části strukturu programu.

3.5.2 Program přeshraniční spolupráce

V rámci programu existuje několik variant pro čerpání finančních prostředků např:

- Další rozvoj a modernizace infrastruktury ke zlepšení konkurenceschopnosti přeshraniční oblasti (Priorita 1)
 - Podpora infrastruktury příhraničního významu
 - Infrastruktura zaměřená na ochranu životního prostředí a prevenci záplav
 - Zajištění infrastruktury na podporu podnikání a cestovního ruchu
- Rozvoj místní společnosti v přeshraniční oblasti (Priorita 2)
 - Rozvoj cestovního ruchu
 - **Podpora iniciativ místních komunit – mikroprojekty**
 - Rozvoj a podpora příhraničních organizačních struktur a sítí (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2004, s. 122-123)

Projekt zahrady v Domě s pečovatelskou službou se zaměřuje na cílovou skupinu/komunitu, kterou v Programu představuje „Priorita 2 - Podpora iniciativ místních komunit“. Je určen pro neinvestiční příhraniční projekty z oblasti kulturní, sociální a ekonomické, životního prostředí, vzdělávací, klubové, sportovní atd. V zahradě DPS je nově postaveno petanquové hřiště, na němž se jako první akce konal turnaj s delegáty polské partnerské obce Brenna. Poblíž hřiště bude umístěno cvičební nářadí určené seniorům pro udržení fyzické kondice. Záměrem obce je dlouhodobá přínosná

⁴ČR byla na základě regionálního statistického členění EU rozdělena na regiony NUTS. Celá ČR tak tvoří region na úrovni NUTS I, který se dělí na 8 regionů soudržnosti (NUTS II), 14 krajů (NUTS III), okresy (NUTS IV) a obce (NUTS V). (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2004, s. 112)

spolupráce s partnerskou obcí Brenna na projektech určených pro sportovní a kulturní aktivity v obci Bystřice.

3.6 Podmínky pro získání financí

Pro úspěšnou realizaci projektu je důležité splnit několik podmínek, na nichž závisí získání dotace z konkrétního Fondu EU. Základní kritéria pro podávání projektů jsou odvozena z dokumentů Programu INTERREG III:

- přeshraniční efekt projektu
- soulad projektu s podporovanými aktivitami
- realizace projektu v podporovaném území
- existence přeshraničního partnera
- kompletně vyplněná projektová žádost včetně všech povinných příloh (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2004, s. 114)

3.6.1 10 kroků jak požádat o dotaci

Postup získání dotace z Evropských strukturálních a investičních fondů zahrnuje několik základních kroků: od vytvoření projektového záměru, vybraní vhodného programu až po zpracování a předložení žádosti o podporu. Jakmile je projekt schválen, nastává jeho realizace, k níž se rovněž váží určité povinnosti.

✓ Vytvoření podrobného projektového záměru

Na co vlastně peníze potřebujeme? K čemu je chceme využít? Je to projektový záměr? Projekt musí mít přesně specifikovaný cíl, logickou strukturu a musíme vědět, na jaké cílové skupiny je zaměřen. Velkou pozornost je třeba věnovat rozpočtu a promyslet financování projektu.

✓ Nalezení příslušného programu a v něm konkrétní oblasti podpory pro náš záměr

Podle cíle projektového záměru vyhledáváme vhodný dotační program pro jeho financování. Podrobné informace o něm nalezneme v programovém dokumentu, kde jsou specifikovány podporované oblasti a cíle programu. Je zde přehled typů žadatelů,

kteří mohou o podporu požádat. Všechny programové dokumenty jsou k dispozici na webových stránkách u jednotlivých řídicích orgánů, které daný program vyhlášují.

✓ **Podání žádosti o podporu**

Žádost o podporu představuje klíčový dokument, který rozhodne o tom, zda budeme se svou žádostí úspěšní či nikoli. Průvodcem při tvorbě žádosti nám budou příručky a metodické pokyny řídicích orgánů, většina je ke stažení z webu. Žadatel musí vždy vyčkat na to, zda se pro jeho projektový záměr otevře výzva. Ve výzvě jsou vždy přesně specifikovány podmínky pro předložení žádosti o podporu, na příklad pro které typy podporovaných oblastí je výzva určena, její délka, typ oprávněných žadatelů, míra podpory, územní zaměření atd.

Žádost i se všemi povinnými podklady a přílohami musí být podána do stanoveného termínu prostřednictvím elektronického systému MS 2014+ .

✓ **Posouzení žádosti o podporu**

Podané žádosti o podporu vyhodnocuje řídicí orgán nebo jím pověřená instituce (tzv. zprostředkující subjekt). Žádosti se posuzují podle hodnotících kritérií, které jsou součástí výzvy.

V současném programovém období 2014–2020 došlo k výraznému posunu v oblasti hodnocení projektů. Došlo ke sjednocení pravidel napříč programy, dále byly nastaveny nástroje, které zvýší transparentnost celého procesu. Žadatelé by měli být detailně informováni o výsledku hodnocení projektů a mohou se proti negativnímu výsledku hodnocení i odvolat, což v programovém období 2007-2013 nebylo možné. To zvyšuje automaticky tlak na kvalitu hodnocení projektů ze strany hodnotitelů.

✓ **Realizace projektu**

S úspěšným žadatelem je následně podepsána smlouva, která podrobně stanoví podmínky realizace projektu. Jedná se zejména o pravidla pro výběr dodavatelů, povinnou publicitu, zásady pro vedení a uchovávání dokladů apod.

✓ **Žádost o platbu**

Peníze získáme na základě žádosti o platbu, podané řídicímu orgánu nebo zastupující instituci. Platby mohou mít různé podoby - proplacení už vydaných výdajů,

poskytnutí prostředků dopředu nebo využití tzv. kombinovaných plateb. Konkrétní podmínky žádostí o platbu stanovuje příslušný řídicí orgán.

✓ **Vyhodnocení a vyúčtování**

Při předkládání žádosti o platbu je třeba prokazovat, že výdaje odpovídají podmínkám obsaženým v podepsané smlouvě. Řídicí orgán kontroluje, zda jsou naše nároky oprávněné. V případě, že jsou (výdaje jsou tzv. způsobilé), jsou peníze brzy na účtu.

✓ **Kontrola na místě**

Vedle administrativní kontroly musíme počítat také s tzv. kontrolou na místě. Kontrolovat nám mohou projektovou dokumentaci, fyzický stav projektu (jak daleko s ním jsme), finanční stránku atd. Kontroly mohou být plánované i namátkové. Pro bezproblémový průběh kontrol je třeba mít veškerou dokumentaci na jednom místě, pořizovat zápisy z jednání, uchovávat originály dokumentů a veškerou korespondenci včetně elektronické, nastavit procesy a kompetence v projektovém týmu apod.

✓ **Publicita projektu**

Každý příjemce, který získal finanční podporu z fondů EU, musí informovat o této pomoci v souladu s tzv. povinnou publicitou projektů. Ta má svá pevná pravidla, která jsou uvedena v příručkách pro žadatele a příjemce. U projektů menšího rozsahu je publicita nejčastěji splněna vyvěšením plakátu o velikosti A3 v místě realizace projektu. Informace o projektu musí zůstat na místě minimálně po dobu udržitelnosti projektu.

✓ **Udržitelnost projektu**

Dnem proplacení poslední platby starost o projekt nekončí. Bude třeba ho udržovat i bez dotací po dobu, ke které jsme se uvázali ve smlouvě. Nejčastější dobou je pět let a u vybraných projektů může jít jen o tři roky. V případě, že bychom udržitelnost projektu nezajistili, bude nám uložena sankce a v krajním případě od nás bude žádáno vrácení části nebo celé dotace. Udržitelnost projektu vypovídá o kvalitní přípravě našeho projektu. Udržet výstupy projektu po pět let je jen programová podmínka. Kvalitní projekt však žije sám od sebe mnohem déle. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Strukturální fondy EU, Jak získat dotace [online])

Zajištění podmínek pro financování projektu není jednoduchá záležitost. Na posouzení formálních náležitostí a správnosti administrativních údajů se podílejí rovněž specializované agentury, které připravují podklady pro žádosti o dotaci. Splnění podmínek záleží také od rozsáhlosti projektu, jež má být uskutečněn. Jakmile projekt bude realizován, bude nutno dbát na vyhodnocení a vyúčtování. Důležitá je rovněž udržitelnost projektu. Záleží od situace, jaká nastane, až se budou konat aktivity společné pro všechny obyvatelé. Jak jsem uvedla v kapitole 2, důležitá je tolerance, sousedská solidarita, zamezení předsudkům a strachu z neznámého.

4 Projektové řízení projektu „Komunitní zahrada u Domu s pečovatelskou službou Bystřice“

Následující kapitola bude pojednávat o praktickém postupu projektového řízení a jeho předmětem bude konkrétní projekt komunitní zahrady pro dům s pečovatelskou službou. Využiji teoretické práce odborníků, abych zpracovala projekt, který by mohl být použit v praxi u jiných projektů s podobným a menším rozsahem. Vycházím z definované struktury projektového řízení a budu přihlížet ke specifickým podmínkám a požadavkům konkrétního projektu užitkové zahrady.

Vzhledem k tomu, že projekt dosud nebyl zrealizován a nebyl tudíž vyhodnocen, budu se v praktické části zabývat pouze fázemi – Vymezení zadání projektu a Plánování projektu. Ostatní fáze nebudou popsány.

Opírám se o teorie odborníků na moderní projektový management Jaromíra Vebera, Aleny Svozilové a Petry Šobánkové.

Pro přehlednost uvádím základní, jednoduchou strukturu projektového řízení, která se skládá ze čtyř fází:

- 1/ vymezení zadání projektu,
- 2/ plánování projektu,
- 3/ realizace projektu,
- 4/ předání a vyhodnocení projektu.

Dům s pečovatelskou službou v obci Bystřice existuje od roku 2003. Od začátku uživatelé mají možnost účastnit se různých aktivit konaných nejen v zařízení, ale mohou se aktivně podílet i na aktivitách mimo obec. Jak na sportovních kláních, tak na kulturních akcích a zájezdech.

V současnosti je mezinárodním trendem aktivní život seniorů do pozdního seniorského věku. Obec Bystřice navázala na soudobý trend tím, že v areálu DPS vybudovala hřiště, určené seniorům i jiným zájemcům o sport pétanque. Obec má rovněž v plánu pořídit sestavu fitness cvičebních prvků pro posilování fyzické kondice

na čerstvém vzduchu. Spolu s hřištěm tak vytvoří sportovní zákoutí pro trávení volného času uživatelů.

Aktivní život neznamena jen sportovní a kulturní činnosti. Senior může být aktivní rovněž při zahradničení. Většina uživatelů DPS bydlela v rodinném domě se zahradou. Přestěhováním nemají možnost se realizovat na zahradě a zahradničení jim chybí. Vybudování zákoutí pro pěstování rostlin a květin by bylo další vhodnou variantou pro aktivní život seniorů a společné mezigenerační soužití v komunitní zahradě.

4.1 Důvody tvorby projektu

Důvody tvorby projektu mohou být různé: vznik nového produktu nebo služby, vytvoření nové instituce, stavba nového objektu, zkvalitnění nabízených služeb, profesní zlepšení, vývoj organizace – změny struktury atd. (Šobánková, 2010, s. 8)

Důvodem vytvoření projektu byl kvalitativní výzkum provedený v DPS Bystřice, zpracovaný v mé absolventské práci na možnost využití společné - komunitní zahrady. Na základě poznatků vycházejících z výzkumu, je v zájmu uživatelů vybudovat komunitní zahradu a díky projektu vytvořit zahradní kout, sloužící k pěstování rostlin a k relaxaci. S ohledem na nové trendy aktivního trávení volného času seniorů, nejen přímo v zařízeních pro seniory, ale i mimo ně, roste v České Republice obliba budování přírodních, terapeutických a relaxačních zahrad. Projekt (název představený v kapitole 3.1) vytvořený pro obec Bystřice může přispět k rozšíření aktivit a smysluplnosti trávení volného času uživatelů domu s pečovatelskou službou.

Většina uživatelů má problémy s chůzí a proto bude nutné vybudovat bezbariérový přístup k části vyčleněné pro pěstování rostlin a k relaxačně terapeutickým prvkům zahrady. Někteří klienti se pohybují za pomoci berlí, chodítek nebo jsou na vozíku.

Z výzkumu, který jsem provedla v absolventské práci, vyplývá, že někteří uživatelé, kteří jsou schopni ještě aktivně pracovat, by rádi zahradničili na místě k tomu určeném. Jiní, kteří mají problém s pohybem, preferují zahradu s květenou, kterou měli u svých domků. Zde by rádi relaxovali a vzpomínali na svá mladá léta.

4.2 Cíle projektu

Cíl projektu je nová hodnota – předmět, služba nebo jejich kombinace, která je výsledkem projektu a je reprezentována popisem určitého stavu, jenž má v budoucnosti existovat. Důležitá je formulace cílů. Cíle projektu mají být: (formulace na základě techniky SMART) **specifické, měřitelné, akceptovatelné, respektovatelné** (dosažitelné), **časově ohraničené**. (Svozilová, 2011, s. 82-83)

Zde v konkrétním projektu je **záměrem založení užitkové části zahrady**, která by poskytovala seniorům možnost aktivního trávení volného času, možnost zahradnických činností na klasických i vyvýšených záhonech, možnost relaxace a ergoterapie v terapeutické části zahrady a také setkávání při zpracování výpěstků ze zahrady. Cílem je rovněž zapojení jiných obyvatel obce, především dětí základních škol. Děti by mohly pozorovat činnosti na zahradě a pomáhat uživatelům při zahradničení, účastnit se přednášek o využití a pěstování rostlin, které rostou na této zahradě. Cílem je solidarita, spolupráce a mezi-generační sblížení. V rámci celé komunitní zahrady, včetně části sloužící sportovním a společensko-kulturním aktivitám, je cílem rovněž podpora veřejného zdraví a zlepšení sociálních vztahů. Vznikem užitkové části komunitní zahrady dojde také k zušlechtění prostředí areálu Domu s pečovatelskou službou.

4.3 Cílové skupiny

Zájmové skupiny projektu jsou jednotlivci a organizace, které jsou aktivně zapojeny do realizace projektu nebo jejichž zájmy mohou být pozitivně nebo negativně ovlivněny průběhem nebo výsledkem projektu. (Svozilová, 2011, s. 26)

Cílovými skupinami pro komunitní rozvoj jsou senioři, děti, rodinní příslušníci a přátelé uživatelů DPS. Je to příležitost pro mezigenerační sblížení. Pro rodiny může být společná práce zdrojem rozvoje znalostí dětí, podpory výchovy a praktikování

společných aktivit, vzdělávání sebe i svých dětí v rámci připravovaných aktivit a navazování vztahů se sousedy.

Také senioři zde mohou uskutečňovat celou řadu činností, při kterých bude docházet k přímému kontaktu s lidmi různého věku a dojde tak k cílenému zvýšení sociability v pestrém zastoupení věkových skupin. DPS Bystřice má kapacitu 70 uživatelů, českou základní školu navštěvuje 500 žáků a základní škola s polským vyučovacím jazykem má v současnosti 238 žáků, do mateřských škol v Bystřici chodí 236 dětí. V obci je činných 24 sportovních, zájmových, církevních spolků a sdružení, které by tak mohly využívat areál komunitní zahrady s altánem a petanquové a workautové hřiště.

4.3.1 Volnočasové aktivity cílových skupin

Volnočasové aktivity jsou důležitou součástí Ergoterapie (rámcově vysvětlené v kapitole 1), ty mají pozitivní vliv na psychické i fyzické zdraví, životní spokojenost a růst osobnosti jedince (zde především seniorů, postižených). Zjišťování významu činnosti pro klienta je důležité v případě, že ergoterapeut chce rozšířit nabídku činností nebo nahradit činnost, které se klient nemůže účastnit. Šajtarová (2009) tvrdí, že nejčastější důvody účasti ve volnočasových aktivitách lze rozdělit na fyziologické, vzdělávací, sociální, psychologické, estetické a spirituální. (Jelínková, Krivošíková, Šajtarová, 2009, s. 221)

Cílové skupiny jsou různorodé, proto navazující činnosti konané v zahradě mohou být pestré. DPS může navázat spolupráci se spolkem zahrádkářů, nebo jinými organizacemi, které propagují zdravý způsob života. V budoucnosti by se zde mohlo společně pořádat přednášky o zahradničení, o moderních trendech pěstování rostlin ve vztahu ke zdravému životnímu stylu. Byla by zde možnost rovněž společně pořádat výstavy vypěstovaných plodů, pořádat přednášky na různá témata o zpracování vypěstovaných komodit. Součástí DPS je velká kuchyně, ve které by uživatelé, například s pomocí členů Klubu důchodců, nebo rodinných příslušníků, mohli společně zpracovávat své výpěstky. V návaznosti na tyto práce, klienti by mohli uspořádat mezi sebou nebo spolky různé soutěže např. o nejchutnější zavařeninu, šťávu, koláč....

DPS může navázat spolupráci s obdobně zaměřenými zařízeními, na jejímž základě by sdíleli své zkušenosti s volnočasovými aktivitami uživatelů. Některá zařízení pro seniory a pro osoby se zdravotním postižením, umožňují vést svým uživatelům pestrý společenský život. Klienti zde cvičí na venkovních tzv. workoutových cvičebních strojích, hrají pétanque, v němž pořádají turnaje. Některá zařízení mají přizpůsobené speciální terapeutické zahrady, které mají pozitivní vliv na fyzické a duševní zdraví uživatelů.

Důležité je rovněž **mezigenerační soužití**. Díky blízkosti škol je možno v zahradě pořádat praktické workshopy, přednášky učitelů a odborníků na témata spojená s pěstováním rostlin nebo o současných trendech v zahradničení. Bude-li vytvořen permakulturní záhon, může poté zahradník představit žákům, klientům pěstování rostlin v době minulé. U Domu dětí může vzniknout kroužek zahradničení nebo v rámci praktického vyučování na základní škole mohou děti mít k dispozici záhon na pěstování zeleniny. Může být také zvolena jiná alternativa, místo zeleninového záhonu by bylo pečováno o květinový záhon, umístěný v relaxační zóně. Děti základních škol by rovněž mohly v areálu DPS zasadit ovocné stromky, vybrané na základě specifik odpovídajícím potřebám seniorů.

4.4 Charakteristika lokality

Dům s pečovatelskou službou se nachází v centru obce s 5000 obyvateli. V jejím nejbližším okolí jsou základní a mateřské školy: polská a česká, multifunkční sportovní areál, knihovna, hasičská zbrojnice, Dům dětí a mládeže, polyfunkční dům s lékařskou službou a lékárnou, obchody, kostely. Komunitní zahrada může sloužit k neformálním setkáním členů různých spolků obce Bystřice se samotnými obyvateli DPS při sportovních i kulturních aktivitách.

Velikost celého pozemku, včetně samostatné budovy Domu s pečovatelskou službou je 11 905 m², zde se nachází i sportovní hřiště s altánem. **Užitková zahrada by mohla vzniknout na pozemku ve tvaru obdélníku** o rozloze cca 2420m². Záměrem je vytvořit prostorově menší zahradu, kde by uživatelé mohli pěstovat rostliny. Současně bude vybudováno zákoutí se speciálními prvky pro ergoterapii (viz.kapitola1) a

relaxaci. Velikost pozemku předurčuje do budoucna možnost rozšíření užitkové plochy dle toho, jak se osvědčí společné pěstování a fungování této části komunitní zahrady.

Atributem pozemku je přímá blízkost budovy DPS, která zajišťuje možnost využití dešťové vody z okapů nebo možnost využití užitkové vody z budovy. Pro zvýšení bezpečnosti před vandalismem, lokalizace pozemku umožňuje dohled uživatelů před zcizením nebo poškozením majetku. Zahrada je přímo osvětlena veřejným osvětlením.

Dům s pečovatelskou službou se nachází v samém centru obce Bystřice. Je to velmi příhodná poloha z důvodu ideální dostupnosti pro obyvatele. Jak jsem uvedla výše, areál se nachází v sousedství škol, včetně mateřských. V blízkosti se rovněž nachází sportovní zařízení (stadión, sportovní hala, jezdecká hala), kulturní zařízení (knihovna, kostel, DDM, ZUŠ), restaurace a úřady (Obecní úřad, Informační centrum, pošta). Je zde ideální dostupnost k autobusovým zastávkám a vlakové dopravě. Všechny tyto klady jsou atributem pro zdárné navázání spolupráce napříč generacemi a sociálními skupinami.

5 Kritéria projektu

Předmětem projektu bude úprava části veřejného prostranství v areálu domu s pečovatelskou službou v Bystřici na „Komunitní užitkovou zahradu“, která se stane nedílnou součástí nejen volnočasových aktivit uživatelů DPS, ale i široké veřejnosti.

Celkové náklady projektu, ze kterých je rozpočet sestaven můžeme dělit na náklady uznatelné a neuznatelné, a to konkrétním řídicím orgánem, který o udělení dotace rozhoduje. V praxi se žadatel řídí pravidly stanovenými pro konkrétní program, prioritu. K uznatelným nákladům patří **materiálové náklady**: například náklady na odborné externí služby pro přípravu projektu, náklady na provozní služby a jiné využití. (Šobáňová, 2010, s. 65-66)

Součástí plánování rozpočtu je plánování nákladů a plánování výnosu (jinak zdrojů krytí nákladů). U ziskových projektů výnosy převyšují náklady, u projektů neziskových by měly být obě strany alespoň shodné. Náklady se vymezují jako peněžně oceněná spotřeba výrobních faktorů. V rámci plánování nákladů tedy oceňujeme čas strávený na projektu a využití materiálních, lidských či finančních zdrojů. Výstupem plánování nákladů je rozpočet nákladů projektu. Náklady je možné členit z různých hledisek. Pro sestavení plánu rozpočtu je vhodné stanovit nejprve přímé náklady. Při odhadu se často využívají historické informace organizace, např. konečné rozpočty předchozím projektů, které realizovaly obdobný typ nákladů, veřejné či komerční databáze o cenách. (Náklady a financování projektů [online])

V mé práci jsem čerpala z obdobného projektů, který byl realizován obcí Bystřice na pozemku domu s pečovatelskou službou. Inspirovala jsem se některými položkami (jako jsou výkopové práce, nutné pro výstavbu chodníku). Taktéž jsem v návrhu navázala na materiálové vybavení, související s prvky petanquového hřiště a areálu DPS.

V současné době je velmi propagován trend aktivního života seniorů, osob se zdravotním postižením a jejich zapojení do široké nabídky volnočasových aktivit. Každé sociální zařízení propaguje jiný způsob trávení volného času. V zařízeních vznikají například pracovní dílny, zákoutí se sportovním nářadím na podporu fyzické

kondice klientů. Klienti mají možnost účastnit se výletů, sportovních a kulturních akcí samotných sociálních zařízení nebo v rámci různých sdružení (např. invalidů) a klubů (důchodců). Jinou alternativou, a současným moderním trendem, je výstavba nebo revitalizace zahrad sociálních, zdravotních zařízení.

Zahrada domu s pečovatelskou službou je určená především seniorům a osobám se zdravotním postižením, proto je nutno dbát na specifika vybavení. Základním požadavkem je přizpůsobení zahrady potřebám a možnostem uživatelů. Zařízení by mělo být přizpůsobené k volnému pohybu uživatelů s handicapem, kteří mají problémy s chůzí. Někteří se pohybují s pomocí berlí, chodítek nebo na vozíku. Zahrada by měla umožnit uživatelům a veřejnosti: pracovat, pomáhat si navzájem, relaxovat v hezkém prostředí s květinovými záhony a pozorovat samotné dění v zahradě. Měla by být synonymem pro radost, spokojenost a pohyb. A to vše v přírodě.

Základním požadavkem v zahradě je bezbariérový přístup, vyvýšené záhony. Vše přizpůsobené pro špatně se pohybujícím uživatelům. Běžné jsou v zahradách sériově i zakázkově vyráběné architektonické prvky. Charakteristika vybraných zahradních prvků viz. příloha č. 1

K realizaci projektu zahrady je potřeba pořídit následující **hmotný majetek**:

- Vyvýšené záhony
- Horizontální záhon (z pelet, pletiva)
- Mobilní truhlíky
- Zahradnický domek
- Zahradnické nářadí a náčiní
- Nádrž na dešťovou vodu
- Mobilní mlžící zařízení
- Substrát/zahradní zemina
- Kompostéry
- Relaxační stezka
- Chodníky k záhonům (z drti)
- Městský mobiliář (lavičky, odpadkové koše)

Proto, aby zahrada fungovala, je nutné pořízení materiálového vybavení, rovněž vybudování zázemí pro pěstování květin, zahradničení a relaxaci. Důležitá je zde především pestrá nabídka činnosti, probíhající v komunitní zahradě.

5.1 Aktivity v užitkové zahradě

Technika zahradní činnosti bude v kompetenci uživatelů, a ti by mohli využívat vyvýšené záhony, mobilní truhlíky, pěstování v PE pytlích, pěstování pomocí drátěných - horizontálních sestav. Uživatelé budou mít možnost využívat kompost z kompostérů ke zkvalitnění půdy.

Pro uživatele, kteří se nedokážou starat o svůj záhonek, zde bude vytvořena relaxační část. V ní budou záhony s květinami, které kdysi bývaly u každého rodinného domku. Budou zde lavičky k pozorování květin, drobných živočichů a samotného „života“ zahrady. Je zde možnost vytvořit část se starými permakulturami (viz. kapitola 1), jako ukázkové místo pro přednášky o pěstování plodin v minulých dobách, sloužící žákům a jiným návštěvníkům zahrady.

Důležitou součástí zahrady bude speciální ergoterapeutická stezka vytvořena z kamení, kačírku, dřevěných špalků, trávy a jiných přírodních materiálů. Podél ní budou speciální madla k opoře rukou pro ty, kteří mají problém s chůzí. Stezka bude sloužit ke stimulaci plosek nohou, a tím ke zlepšení zdravotního stavu.

5.2 Technické parametry zahrady

Reálnou představu parametrů zahrady Domu s pečovatelskou službou Bystřice, její umístění, architektonické prvky, které se v zahradě nachází, představím v následujících kapitolách.

5.2.1 Plocha užitkové zahrady

Užitková zahrada bude založena na rovném povrchu louky náležící k pozemku Domu s pečovatelskou službou Bystřice. Plocha bude mít parametry: délka 61 m x 8,5 m šířka (viz. obrázek č. 1). Povrch bude částečně upraven chodníčky k vyvýšeným záhonům nebo mobilním truhlíkům. Rozměry vyvýšených záhonů budou různé, dle

toho, k jakému účelu budou sloužit. Bude to místo pouze pro jednoho uživatele nebo se bude jednat o společný záhon s okrasnými květinami, bylinami, keři.

Rozměry užitkové zahrady jsou dostačující pro momentální využití a rozmístění vyvýšených záhonů, kompostérů, zahradnického domku a mobilního zavlažovacího zařízení. Prostor zahrady je možno v budoucnu rozšířit dle zájmu obyvatel.

Areál domu s pečovatelskou službou, jak je ze snímku patrné (obrázek č. 2 a 3), se nachází z jedné strany v sousedství vilové čtvrti rodinných domů. Z druhé strany je umístěn sportovní areál českých a polských základních a mateřských škol. Část pozemku navazuje přímo na velkou louku, kde v současnosti probíhá léčebná hippoterapie (léčba prostřednictvím jízdy na koních) pro děti se zdravotním postižením. Ze dvou stran zahrady jsou dlážděné chodníky, uzpůsobené uživatelům pohybujícím se pomocí chodítek a na invalidních vozících. Chodníky plynule navážou na prostor užitkové části zahrady.

Na ukázkách můžeme vidět různé možnosti zahrady, na obrázku č. 4 je užitková část, určená k pěstování plodin. Jsou zde nízké záhony (obrázek č. 8), které v zahradě u DPS budou osázeny pouze květinami nebo keři. K účelu pěstování bude použito vyvýšených záhonů (obrázky 8, 9, 10) tak, aby se uživatelé nemuseli ohýbat. Bude zde také několik mobilních truhlíků (obrázek č. 11).

Obrázek č. 5 představuje ukázkovou zahradu zařízení pro seniory a osoby se zdravotním postižením, vybudovanou k relaxaci a ergoterapeutickým činnostem. V zahradě DPS k ergoterapii využijeme relaxační stezku: obrázek č. 6. Součástí ergoterapie je zahradní terapie (kapitola 3), která využívá činnosti konané na zahradě. Prostřednictvím smysluplného zaměstnávání usiluje o zachování a využívání schopností jedince, potřebných pro zvládnutí běžných denních, pracovních, zájmových a rekreačních činností u osob jakéhokoli věku s různým typem postižení (fyzickým, smyslovým, psychickým, mentálním nebo sociálním).

5.2.2 Permakulturní záhon

Permakulturní záhon viz (kapitola 1, ukáзка na obrázku č. 7) bude sloužit nejen školákům k výuce přírodovědy. Studenti a zájemci z řad obyvatel obce by tak díky

netypické formě záhonu, získali informace o různých možnostech a způsobech pěstování, a to především v dávných dobách. V současnosti je to trend, ke kterému se vrací biozemědělství. Záhony mohou být k tomu účelu vybudovány z různých materiálů, přizpůsobené prostředí. Mohou tak vytvářet specifická zákoutí, s možností zakomponovat v nich i druhy rostlin, které se již nepěstují nebo se pěstují velmi sporadicky.

5.3 Mobiliář

Součástí projektu užitkové zahrady je konkrétní materiální vybavení, jako jsou: mobilní truhlíky a vyvýšené záhony, kompostéry, zahradní domek, lavičky, podzemní nádrž na dešťovou vodu a rovněž spojující chodníky a komunikační plocha. Reálnou představu zahrady, představím v následující části. Popíši návrhy architektonických prvků užitkové zahrady. Inspirace je možná i dle obrázků (viz. v příloze).

Vyvýšené záhony a mobilní truhlíky

Vyvýšené záhony a mobilní truhlíky budou vybudovány od nejnižšího k nejvyššímu, postupně směrem od hlavní cesty, aby nezakrývaly svou výškou výhled záhonu na záhon.

Vyvýšené záhony dle ukázek jsou zhotoveny z různých materiálů. Taktéž jejich rozměry mohou být velmi různé. Budou se lišit délkou, šířkou, výškou nebo mohou být také přenosné dle ukázek na obrázkách 8, 9, 10, 11.

Kompostéry

Při práci na zahradě je nutno zpracovat zahradní odpad (plevel, tráva, větve), v každé zahradě je k tomuto účelu potřebný kompostér (ukázka na obrázkách 12, 13). Vyráběné kompostéry se liší především materiálem, ze kterého jsou vytvořeny, rozdíly jsou rovněž ve velikosti. Pro účely zahrady DPS Bystřice se doporučuje kvalitní dřevěné kompostéry, s delší dobou životnosti, odolné proti přírodním podmínkám

Lavičky

Mobiliář pořizovaný jako součást projektu zahrnuje rovněž lavičky (obrázek 14) pro posezení uživatelů domu s pečovatelskou službou, pro jejich hosty nebo náhodné návštěvníky. Nezbytné zde jsou odpadkové koše (obrázek 15) odpovídající stávajícím již umístěným v areálu zahrady.

Chodník a komunikační plochy

Chodník (ukázky na obrázcích 16, 17) je řešen jako průchozí plocha ze zámkové dlažby, sloužící pro umístění laviček k posezení uživatelů i veřejnosti. Komunikační plocha jsou chodníčky z drtě nebo kačírku pro přístup k vyvýšeným záhonům.

Zahradní domek

Zahradní domek (obrázek 18) jako součást projektu, slouží pro uskladnění zahradnického nářadí uživatelů domu s pečovatelskou službou. Budou zde uskladněny motyky, kolečko, konve, hadice, mobilní rozprašovač využívaný pro ochlazení v horkém počasí. Pro jednotný vzhled mobiliáře zahrady je vhodný dřevěný domek.

Nádrž na dešťovou vodu

Nádrž na vodu je účelnou součástí projektu. Nádrž slouží k využití dešťové vody z okapů budovy DPS pro zalévání rostlin v užitkové zahradě. Díky zabudování nádrže se sníží náklady na užitkovou vodu (obrázek 19). Účelným řešením se jeví zabudování malé nádrže pod zem (o obsahu cca 2m³), tak aby nebyl narušen vzhled zahrady.

5.4 Položkový rozpočet

Mezi hlavní zdroje financování patří vlastní soukromé zdroje a dotace z konkrétních programů (kapitola 3). Každý projekt má svá individuální specifika, proto je nutné rozlišovat rozsáhlost projektu, z jakého zdroje budou čerpány finance.

Do **rozpočtu** je nutno zahrnout více druhů nákladů. Nejdůležitější jsou:

- Položky, které projekt musí pořídit a které budou částmi výstupu (například nakoupený materiál nebo počítačové programy).
- Položky, které projekt musí zaplatit a které v rámci projektu figurují (například pronajaté kancelářské prostory).
- Náklady na pořízení externích zdrojů – kontraktorů a konzultantů (jiné výdaje: například cestovní).
- Náklady interních zdrojů – personálu z vlastních zdrojů (když personál pracuje „zdarma“, je nutno registrovat přinejmenším čas jejich práce). (Newton, 2008, s. 119)

Položkami v tabulce nákladů, jsem se inspirovala na základě rozpočtu sestaveného pro petanquové hřiště, které bylo vybudováno na pozemku Domu s pečovatelskou službou Bystřice.

Tabulka nákladů rozpočtu projektu užitkové části komunitní zahrady:

Název	jednotka	cena/j	počet/j	Cena bez DPH	Cena s DPH
Zahrada (61 x 8,5 m)	m ²				
Nové chodníčky	m ²	1 050	60	63 000	76 230
Vejmutí ornice, zemní práce a uložení na skládku, provedení skladby podkladu s hutněním, pokládka dlažby					
Vyvýšený záhon (truhlík s poličkou)	ks	2 500	3	7 500	9 075
Vyvýšený záhon (1 x 0,4 x 2,5m)	ks	3 200	6	19 200	22 632
Vyvýšený záhon (1,8 x 0,5 x 0,3 m)	ks	3 200	4	12 800	15 488
Vyvýšený záhon (2 x 1 x 0,78 m)	ks	9 000	3	27 000	32 670
Vyvýšený záhon -permakulturní (3 x 1 x 1 m)	ks	3 000	1	3 000	3 630
Kompostér (1,2 x 1,2 x 0,94 m)	ks	2 500	3	7 500	9 075
Lavička (seniorská)	ks	4 000	3	12 000	14 520
Odpadkový koš	ks	3 100	1	3 100	3 751
Jímka (na dešťovou vodu)	ks	11 500	1	11 500	13 915
Zahradní domek	ks	17 000	1	17 000	20 570
Doplnění výsadby zeleně	soubor	5 000	1	5 000	6 050
Nářadí – vybavení: konvice, hadice, kolečko, mobilní zvlhčovač	soubor	5 000	1	5 000	6 050
Celkem				193600	233656

Odhadnuté náklady zahrnuté do tabulky užitkové části zahrady, jsou postavené na konkrétních zemních a pokládkových pracích prováděných v projektu petanquového hřiště. Jsou zde uváděny ceny dle internetových ceníků, odpovídající konkrétním položkám materiálního vybavení zahrady.

5.5 Kritéria realizace

Projekty, které prošly úspěšně kontrolou přijatelnosti a kontrolou formálních náležitostí, jsou dále hodnoceny podle **hodnotících kritérií** předem vyhotovených pro každou oblast podpory Regionálního operačního programu (dále ROP, podkapitola 2.2). Hodnotící kritéria schvaluje MV ROP. Po schválení MV ROP jsou hodnotící kritéria zveřejněna.

Hodnocení projektu dle hodnotících kritérií má dvě fáze:

- Hodnocení způsobilosti žadatele (zkušenosti žadatele, připravenost projektového týmu, finanční zdraví žadatele, soulad projektu s rozvojovými strategiemi regionu) a vlivu projektu na horizontální témata (projekty musí mít pozitivní nebo neutrální vliv na životní prostředí a rovné příležitosti);
- Hodnocení kvality a proveditelnosti projektu (ekonomické a finanční hodnocení projektu, technická a časová proveditelnost, kvalita a přiměřenost rozpočtu, provázanost projektu a jeho aktivit, udržitelnost, příspěvek k naplnění indikátorů, potřebnost projektu pro rozvoj regionu z hlediska přínosu pro cílové skupiny apod.) včetně výsledků projektu (soulad indikátorů plnění s cílem projektu). (ROP SEVEROZÁPAD. „Vize přestane být snem“. [online].)

5.5.1 Kritéria nákladů projektu užitkové komunitní zahrady

Na základě vypracování konkrétního projektu pro Dům s pečovatelskou službou Bystřice, náklady a jiné položky se skládají z níže vyjmenovaných položek.

Odhad nákladů: dle předběžných kalkulací jsou náklady na projekt 233 656 Kč.

Odhad časové náročnosti: 2 týdny – měsíc, dle možnosti firmy provádějící výkopové práce a úpravu zahrady, zahradnické činnosti – vybavení zahrady truhlíky, chatkou a jinými zařízeními viz. mobiliář.

Odhad rizik: Rizika v organizaci souvisí především s okolním prostředím, inovacemi, změnami a se zdroji. Klíčová Projektová rizika jsou ta, která ohrožují cíl, čas a náklady projektu. Projektová rizika nejčastěji nastávají kvůli změnám v projektu, kvůli špatné komunikaci na projektu (komunikační rizika projektu) a v důsledku změn vnějších okolností a podmínek (vnější rizika a omezení projektu) finanční, organizační, legislativní.

Odhad efektů, které by z realizace vplynuly: Díky fyzické práci na čerstvém vzduchu, je u uživatelů předpoklad zlepšení tělesné zdatnosti, manuální zručnosti i psychické kondice. Uživatelé rovněž smysluplně naplní volný čas.

Personální nároky: Manažer projektu – stavební dozor a projektový tým skládající se ze zaměstnanců dodavatelských firem a zaměstnanců obce.

Výsledek projektu: Příjemné estetické, tvořivé, přírodní a bezpečné prostředí komunitní zahrady Domu s pečovatelskou službou pro všechny uživatele i veřejnost.

Požadavky: V oblasti technologické, materiálové a požadavky na schopnosti dodavatelů či zaměstnanců budou specifikovány v uzavíraných smlouvách.

Vliv projektu na životní prostředí a image Domu s pečovatelskou službou: V obou případech bude mít realizace projektu vliv pozitivní. V zahradě budou používány kompostéry, což znamená navýšení zpracování biologického odpadu klientů.

Udržitelnost projektu: Na základě smlouvy o financování bude udržitelnost projektu dle kritérií operačního programu, z něhož budou čerpány prostředky. Udržitelnost zde bude záležet na spolupráci klientů a veřejnosti při společných aktivitách.

Zahájení činnosti: Březen-duben 2018 na základě schválení dotace Evropského fondu pro regionální rozvoj pro cíl Evropská územní spolupráce; program ČR – Polsko.

Závěr

Projekt, o kterém projednává tato práce, je vytvořen na základě vlastního výzkumu: „Potřebnost užitkové zahrady pro uživatele domu s pečovatelskou službou“, provedeného v absolventské práci. Následně v bakalářské práci je záměrem popis založení užitkové části zahrady, která by poskytovala seniorům možnost aktivního trávení volného času, možnost zahradnických činností na klasických i vyvýšených záhonech. Klienti a veřejnost současně budou mít možnost relaxace a ergoterapie v terapeutické části zahrady. Zahrada sama o sobě představuje další rozměr, a tím je setkávání napříč generacemi v průběhu aktivit zde konaných. Důležité jsou zde ochota a nadšení těch obyvatel, kteří chtějí být v centru dění. Záleží rovněž na dobrovolné vůli spolupracovat mezi sebou navzájem. Cílem je rovněž zapojení veřejnosti, především dětí základních škol. Děti budou mít možnost pozorovat činnosti na zahradě a pomáhat uživatelům při zahradničení, účastnit se přednášek o využití a pěstování rostlin. V rámci celé komunitní zahrady, včetně části sloužící sportovním a společensko-kulturním aktivitám, je cílem rovněž podpora zdraví uživatelů a zlepšení sociálních vztahů.

Projekt má název „Založení Komunitní zahrady jako nástroje komunitní práce“. Po prostudování odborné literatury, jsem vysvětlila pojmy, co znamená komunita v kontextu komunitní zahrady, co je smyslem komunitní práce, jaké možnosti přináší komunitní práce a komunitní spolužití. Stručně jsem vysvětlila pojem komunitní zahrady: důvody jejich vzniku, kde všude se s nimi můžeme setkat, jak fungují, co je zde přínosem pro veřejnost. V dalších kapitolách představuji Evropské fondy, které v současnosti existují, a jaké projekty jsou z nich financovány. Popisují, co znamená projekt a projektové řízení v kontextu financování projektu z konkrétního operačního programu fondu EU.

Jelikož projekt nebyl dosud realizován, v mé práci jsem teoreticky vymezila, jakými postupy se bude projekt řídit, aby mohl být zrealizován v praxi. Vycházela jsem z definované struktury projektového řízení a následně jsem přihlížela ke specifickým podmínkám konkrétního projektu podobného záměru (pro sportovní aktivity veřejnosti), který obec Bystřice vybuďovala v areálu domu s pečovatelskou službou. Při tvorbě mého projektu mi velmi pomohl architekt obce Bystřice Ing. arch. Zwierzyna, jež zpracoval a koordinoval projekt sportovního hřiště pro petanque. Byla to pro mě velká

výzva, neboť jsem ještě nikdy projekt nepsala. Zdrojem mé inspirace byla znalost prostředí obce Bystřice a konkrétních přání obyvatel DPS (všech věkových kategorií, soběstačných i těch se zdravotním hendikepem) Velmi mi pomohla výuka na VOŠ Caritas, konkrétně výuka předmětu Projektové řízení a Fundraising. Díky teoretickým znalostem z hodin a praktické pomoci vyučujících, jsem překonala ostych a pustila se do výzvy, jež sebou psaní projektu nese. Útěchou mi byla představa, že projekt bude přínosem pro veřejnost. Je zřejmé, že bez výrazné podpory ze strany obce, není projekt realizovatelný. Bylo rozhodnuto, že projekt bude financován z Operačního programu příhraniční spolupráce ČR – Polsko, a tudíž má svá specifika. Specifika jsem přizpůsobila projektu realizovanému z Operačního programu příhraniční spolupráce ČR – Polsko.

Projekt je použitelný pro malé zahrady, především v zařízeních sociálního zaměření, kde společným rysem bude komunitní fungování, partnerství a spolupráce s veřejností. V zahradě se specifickým zaměřením, můžeme předpokládat aktivní trávení volného času například seniorů, osob se zdravotním hendikepem, a současně hovořit o terapii i relaxaci těla a duše.

Bibliografie

GOJOVÁ, Alice. 2006. *Teorie a modely komunitní práce*. Ostrava. Ostravská univerzita. Zdravotně sociální fakulta.

DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. 2012. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-4138-3

GOŇOVÁ, Žaneta. 2015. *Rozvoj komunitních zahrad v ČR jako prvku občanské společnosti*. Brno (diplomová práce). Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra environmentálních studií. Dostupné: z <https://is.muni.cz>

HARTL, Pavel. 1997. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha. Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-45-1

HAVLÍKOVÁ, Jana. 2012. Mezigenerační vzájemná pomoc v českých rodinách vyššího věku a její srovnání s vybranými evropskými zeměmi. *Sociální práce/Sociální práce*, č. 4, s. 103-104. ISSN 1214-6204.

McQUAIL, Denis. 2002. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-714-0.

JELÍNKOVÁ, Jana., KRIVOŠÍKOVÁ, Mária., ŠAJTAROVÁ, Ludmila. 2009. *Ergoterapie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-583-7

MIKOVCOVÁ, Markéta. 2013 „Komunitní zahrady: jejich přínos a iniciativy vzniklé v České republice“. In: Elektronický sborník příspěvků konference Think Together - Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity. Praha: Česká zemědělská univerzita. Dostupné z: <http://www.thinktogether.cz/>

MATOUŠEK, Oldřich. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2

MAREK, Dan., KANTOR Tomáš. 2007. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. Brno. Barristel & Principal. ISBN 978-80-87029-13-8

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. 2004. *Průvodce fondy Evropské unie*. Fajn studio.

NEWTON, Richard. 2008. *Úspěšný projektový manažer*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-47-2544-4

NOVOTNÁ, Eliška. 2010. *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2957-2

STEJSKAL, Jan., KUVÍKOVÁ, Helena., MAT'ÁTKOVÁ, Kateřina. 2012. *Neziskové organizace*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-973-9

SVOZILOVÁ, Alena. 2011. *Projektový management*. Vyd. 2. Praha: Grada publishing. ISBN 978-80-247-3611-2

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. 2010. *Projektové řízení*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity. ISBN 978-80-7368-749-6

VEBER, Jaromír. 2009. *Management*. Vyd.2. Praha. Management Press. ISBN 978-80-7261-200-0

Internetové zdroje

ABECEDA ZAHRADY A BYDLENÍ. *Venkovská zahrada u chalupy: aby vypadala jako ze starých časů.*[online]2017.[cit.25.10.2017]. Dostupné z : <https://abecedazahrady.dama.cz/clanek/venkovska-zahrada-u-chalupy-aby-vypadala-jako-ze-starych-casu>

BUSINESSIFO.CZ *Náklady a financování projektu.* [online] 2009. [cit. 11.10.2017]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/naklady-a-financovani-projektu-2811.html#!&chapter=2>

COHOUSING. *Vítejte na informačním portále Cohousing CZ* [online] 2014. [cit. 13.10.2017]. Dostupné z: http://www.cohousing.cz/home/news/bm_990701/10/

COHOUSING. *Senior Cohousing.*[online]. 2014. [cit. 13.10. 2017]. Dostupné z: <http://www.cohousing.cz/senior-cohousing2/>

ČESKÁ ASOCIACE ERGOTERAPEUTŮ. *“Co je ergoterapie”.* [online]. 2017 [cit.13.10.2017].Aktualizace:17.11.2015.Dostupné z : <http://www.ergoterapie.cz/“Page.aspx?PageID=1>

EVROPSKÉ STRUKTURÁLNÍ A INVESTIČNÍ FONDY. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. *Informace o fondech.*[online]. 2012. [cit. 20.9. 2017]. Dostupné z: [/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU](http://www.mpr.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU)

EVROPSKÉ STRUKTURÁLNÍ A INVESTIČNÍ FONDY. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. *10 kroků k získání dotace.*[online]. 2012. [cit. 22.10. 2017]. Dostupné z: <https://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Jak-na-projekt>

GROWING COMMUNITY ACROSS THE U.S. AND CANADA. [online]. 2017 [cit.6.3.2017]. *„American Community Gardening“.* Dostupné z: <http://communitygarden.org/mission/>

JECHOVÁ, Kateřina. *Komunitní zahrady. Zelená zahrada Smetanka* [online]. 2014.[cit.21.10:2017]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/stuz/besedy/b_1502/Jechova.pdf

KOMUNITNÉ ZAHRADY NA SLOVENSKU. *Pestujeme jedlo namiesto trávnikov.* [online]. 2017 [cit.6.3.2017] Dostupné z <http://udrzatelne.sk/komunitne-zahrady-pestujeme-jedlo-namiesto-travnikov> 49

MPSV. Zákon 108/2006 Sb. *O sociálních službách.* [online]. [cit.13.10.2017]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

NASZ OGRÓD SPOLECZNY. „*O programie*“ [online]. 2017. [cit. 6.3. 2017].
Dostupné z : <http://www.naszogrodspoleczny.pl/pl/o-programie.xhtml>

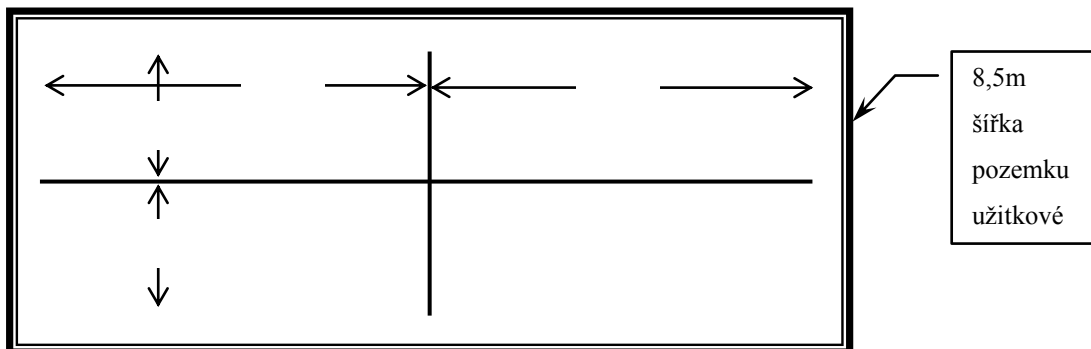
ROP SEVEROZÁPAD. „*Vize přestane být snem*“. [online]. [cit. 21.9. 2017].
Dostupné z: <http://www.nuts2severozapad.cz/ropsz/ropsz-info/dokumenty>

MANAGEMENTANIA. *Řízení projektů*. [online]. 2016. [cit. 13.10.2017].
Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/metody-rizeni-projektu>

ZAHRADY BYDLENÍ PRO KAŽDÉHO. *Jak a kde fungují komunitní zahrady*
[online]. [cit. 6.3.2017]. Aktualizace 5.11.2014. Dostupné z:
<http://zahrada.bydleniprokazdeho.cz/zahradnictvi-a-zahradnicke-potreby/jak-a-kde-funguji-komunitni-zahrady.php>

Příloha k obrázkům

Obrázek č. 1 – technické parametry užitékové zahrady
61 m délka pozemku

Obrázek č. 2, 3 – Pozemek okolo budovy Domu s pečovatelskou službou Bystřice

Obrázek č.4 a 5 příklady zahrady určené seniorům

Obrázek č. 6 - Relaxační stezka

Obrázek č. 7 - Ukázka permakulturní zahrady

Obrázek č. 8 – Ukázka záhonu 100 x 40 x 200 cm

Obrázek č. 9 - Ukázka vyvýšeného záhonu 200 x 100 cm (www.puvodnikere.cz)

Obrázek č. 10 - Ukázka záhonu: 180 x 50 x 30 cm (www.btgreen.cz)

Obrázek č.11 - Mobilní pěstování: vyvýšený záhon s poličkou

Tec Take

Obrázek č. 12,13 – Ukázka kompostéru

Obrázek č. 14 – Ukázka seniorské lavičky (se zvýšeným sedákem)

Obrázek č. 15 Odpadkový koš

Obrázek č. 14,17 – Ukázka chodníků v zahradě

Obrázek č.18 – Ukázka zahradního domku na nářadí

Obrázek č. 19 – Ukázka nádrže na vodu

